Szakonyi Károly

A kávés feleség

Jandrasitsék. Ezt sokszor hallotta a fiú, Jandrasitsék Erzsébeten. A vendéglős jó barátja volt Jandrasits, még az első háborúból. Együtt voltak az olasz fronton, a tiszti konyhán szolgáltak mind a ketten. A Dolomitokban átéltek egy-két nehéz helyzetet, egyszer srapnelzápor érte a hegyi utat, amin öszvérhátra pakolva vitték az első vonalba a vacsorát. Ezt sokszor emlegették, mert majdnem odavesztek. Amikor tizennyolcban őszirózsát tehettek a puskacsőbe, elköszöntek egymástól, fiatalok voltak még, éppen csak elkezdhették az életüket. Húsz év múlva bukkantak egymásra a vendéglősök, kávések és szállodások teadélutánján. Akkor tudták meg, mire jutottak, egyikük vendéglőt nyitott a hosszú pincérkedés után, másikuk pedig kávéházat. Kávéházat Erzsébeten.

A fiú ezt hallotta mindig. A Jandrasitsék kávéháza.

Nem tudta elképzelni, Pestszenterzsébetet sem tudta elhelyezni a város térképén, valami messze táj volt. Úgy vélte, kávéháznak Pesten van helye, esetleg Budán, de ott is inkább kisvendéglőkről tudott meg cukrászdákról. Minek kell kávéház a külvárosban?

Egyszer aztán kivillamosoztak az apjával. A vágóhídnál szálltak fel, végtelen hosszú volt az út, és ahol leszálltak, földszintes házak sorjáztak, némelyik körül kert is volt, de aztán városiasabb lett a vidék, éppen olyan bérházak álltak egy széles, forgalmas utcában, mint Pesten. Az egyikben volt a kávéház.

Szép nagy bejárata volt, az ajtón mintás üveg, és a ház hosszán, a nagy, csaknem a földig érő ablakokon jégvirág-szerű metszet mindegyiken: JANDRASITS KÁVÉHÁZ.

A fiúnak tetszett a berendezés, a diószín faburkolat a falakon, arany keretben a velencei tükrök, bennük megsokszorozódva a kis márványasztalok, tonettszékek, és nem tejszínű burákban égtek a körték, mint náluk, hanem kristályragyogású csillár szórta a fényt. Pódium is volt a fal mellett, rajta székek, az egyikhez támasztva egy nagybőgő.

Szivarfüstben ültek a vendégek, a babkávé illata lengte be a helyiséget, keveredve a bagószaggal. Nő talán nem is volt, csak férfiak ültek hallgatag, vagy sakkoztak, nádkeretbe csippentett újságokat lapoztak, délelőtt volt, a nagy ablakokon besütött a nap, a fénynyalábban táncoltak a porszemek.

Nem olyan, gondolta a fiú, mint a vendéglőnk, de nem is olyan furcsa, mint elképzelte. Abban az időben a vendéglőjükhöz mért minden kocsmát, éttermet, söntést és butikot. Úgy vélte, egyik sem az igazi, de

különben is képtelenségnek tartotta, hogy mások is nyithatnak üzletet, nem csak ők. Később aztán már az övéknél jobbat és szebbet is látott, ahogy az erzsébeti kávéházat is kellemesnek találta.

És persze Jandrasicsékat.

Jandrasits magas, derék, kedélyes ember volt, sötétszőke, és kék szemű, olyan mint azok a moziszínészek, akiket a délutáni előadásokon láthatott az Odeonban. Rezső. A neve is hangulatos volt: Rezső. A felesége kis, gömbölyded teremtés, ondolált frizurával, a hangja éles, csicsergő, az arca csupa mosoly, csipkegalléros ruhában ült a kasszában, az ezüstszínű National kassza mögött, és amikor meglátta őket, fürgén eléjük sietett.

Megmaradt ez a kép a kávéházról meg Jandrasitsékről, de a háború utáni esztendőben azt kellett elképzelnie, hogy milyen is lehet a beszakadt mennyezete a leszakadt csillárral, milyenek lehetnek a bezúzott tükrök az aranykeretekben és micsoda törmelékhalom az ablaksor és mögöttük az egymás hegyén-hátán heverő márványasztalkák a székekkel.

Azokban az inflációs időkben hallottak róluk végre, mert negyvenöt után semmi hírük sem volt. Negyvenhat nyarán nem volt könnyű fenntartani a vendéglőt, akadozott a szállítás, ha kifogyott a sör, kézikocsival kellett hozni egy feleshordóvak a közeli Dreher-lerakatból, néha a bortégely is kiürült a legnagyobb forgalomban, szaladni kellett a fiúnak két demizsonnal a Grünfeldhez, ott volt két utcával arrébb a borpincéje, viszonteladási áron mérte, de kellett a fröccs a vendégeknek. Aztán meg a napi árfolyamok az infláció miatt, a mill-meg billpengők… És az orosz parancsnokságról átjáró szovjet tisztek a tolmáccsal…

Egy ilyen napon jött az udvaron meg a konyhán át váratlanul Jandrasitsné.

A fiú alig ismert rá, annak a gömbölydedségnek, ami olyan bájossá tette, nyoma sem volt, a frizurája sem volt hullámos, simán hátra fésülte a homlokából, és kis színes kendővel kötötte be.

Ancika. A fiú anyja szólította így, összeölelkeztek, nevettek, sírtak. Hát megvagytok?! A kávéház? Megnyitottátok?

Nem, mondta Jandrasitsné. Rezső eltűnt.

Eltűnt?! Hogy hogy eltűnt?!

És a kávéház sincs meg. Ott van romokban. Minden elpusztult. És Rezső eltűnt… Feljött a pincéből, amikor egy kis csend volt… vagy talán már vége is volt…Feljött…és aztán semmi. Vártam, de semmi. Azt hittem a romok alá került vagy lelőtték ahogy meglátták, de nem. Egyszerűen eltűnt. Talán elvitték. Talán él valahol… de semmi hír.

Attól kezdve Janradsitsné mindig jött, és mindig elmondta, hogy Rezső feljött és eltűnt. Még évek múlva is, amikor jött. Hogy talán mégis

egyszer csak előkerül. Még sokan vannak fogságban. Néha elmegy a romba dőlt falakhoz, magához vesz egy nikkeltálcát, egy épen maradt kávés edényt, és azt reméli, hogy egyszer csak a háta mögött megszólal Rezső.

Már nem volt meg a vendéglő, államosították, helyébe egy fogtechnikai laboratórium került, a vendéglős családja egy pestkörnyéki kertes házban élt, de Jandrasitsné oda is ellátogatott. Sárga, postai levelezőlapot küldött: „Kedden meglátogatnálak benneteket, csókol mindenkit Ancitok." És aztán mindig: …" jövök és sokat mesélek, remélem, jól vagytok, Ancitok"

Eleinte örökösen a kávéházról beszélt, meg Rezsőről, hogy milyen tervei voltak az üzlettel, meg a törzsvendégeiket mesélte, egy öreg színészt, aki szinte ott lakott, és a törzsasztalánál fogadta a régi dívákat, akikről inkább azt hihették, hogy kivénhedt utcanők, meg egy katonatisztről, aki elintézte, hogy Rezsőnek nem kell bevonulnia, a kávéház fénykoráról, amire mindig emlékeztetik a romok alól kimentett, és fényesre szidolozva lakása komódján őrzött holmik, meg arról is, hogy még mindig érkezhetnek hadifoglyok Ukrajnából, aztán évek múlva már csak magáról. Erzsébeten élt továbbra is, a kertes utcák egyikében, közel a piachoz. A fiú emlékezett rá, hogy utóbb, amikor látogatóba jött, már nem Rezsőről meg a kávéházról, hanem arról a környékről beszélt, arról, hogy rosszul alszik, mert hőhullámai vannak. Hőhullámok és néha szédülés, és borzasztóak a férfiak. Pláne ott, a piac közelében. Nem vehet meg úgy egy köteg zöldséget, hogy az árus ne tenne célzásokat az alakjára, a házban, ahol lakik, nem mehet úgy a kertbe, hogy az egyik lakó ne menjen utána, pedig házasember, de ajánlatokat tesz, és az utcán is… odaszólnak pimaszul… Nem lehet az embernek nyugta, ha kicsit is mutatós, de legrosszabbak a rátörő hőhullámok. Ekkorra már visszanyerte gömbölydedségét, fodrászhoz is járt, egy kissé pirosította a száját, meg szénnel kiigazította a szemöldökét. Legyezgette magát, amikor ezeket a históriákat emlegette, a fiú nem tudta, hogy panaszként, vagy azért, mert jólesett beszélni róluk, olyan részletesen írta le a zaklatásokat, és közben nagyokat nevetett, pedig azt mondta, szenved tőlük.

Ült a vendéglősék kertjében ezeken a nyár-délutáni látogatásai idején, házilag készült, frissítő málnaszörppel kínálták, kis, fehér zsebkendőjével legyezgette nyakát, mély kivágású blúza fölött domborodó mellét, és kipirult arccal sorolta sérelmeit, amiket egy kiszolgáltatott özvegy kénytelen naponta elviselni.